

Sok, laars, schoen, slof

De hoofdfiguren in het werk van **Samuel Beckett** lijken op elkaar – zwervende oude mannen die zich schikken in hun lot. Maar het is niet allemaal naargeestig. Het absurde heeft ook grappige kanten.

De Franse uitgever van Samuel Beckett (1906-1989), de vermaarde Jérôme Lindon, schrijft het echtpaar Beckett op 23 oktober 1969 in een telegram: 'Ondanks alles hebben ze je de Nobelprijs gegeven. Ik raad jullie aan onder te duiken.'

Voor de publiciteitsschuwe Beckett, op dat moment met vakantie in Tunis, was de toekenning niet minder dan een ramp. De eerste dagen na het nieuws hield hij zich schuil op zijn hotelkamer. De toegestroomde journalisten werden echter steeds opdringeriger, en uitgever Lindon moest te hulp schieten. Hij regelde een *fotoshoot* op voorwaarde dat de laureaat niets hoefde te zeggen. Het was ook de uitgever die de prijs daarna voor hem in ontvangst nam.

Eenmaal terug in Parijs moest er nieuw werk komen; werk waarvoor Beckett, die druk was met het plichtsgetrouw beantwoorden van alle gelukwensen en met het regisseren van verscheidene theaterstukken, onvoldoende rust had. Dat was het moment waarop hij het korte verhaal 'Premier amour', geschreven aan het begin van een voor hem vruchtbare periode net na de Tweede Wereldoorlog, uit zijn hutkoffer haalde.

Dit verhaal is nu samen met drie andere uit diezelfde periode voor het eerst in het Nederlands verschenen, onder de titel *Eerste liefde*. Bij het lezen overvalt je een gevoel van doofheid en eenzaamheid. En de idee van onafwendbare willekeur om je heen.

'Ik weet niet waarom ik deze geschiedenis heb verteld', eindigt een van de verhalen: 'Ik had net zo goed een andere kunnen vertellen. Misschien dat ik een andere keer een andere zou kunnen vertellen. Levende zielen, u zult zien hoezeer ze op elkaar lijken.'

De protagonisten lijken op elkaar. Het zijn allen zwervende, oude mannen die zich schikken in hun lot. Over het algemeen zijn ze

niet ontevreden met hun te krappe hoed, hun bankje om op te slapen of de plek waar ze om geld bedelen. Een van hen voelt zich fijn in een oude sloep in een schuur, waarin hij uren kan liggen. Om ervoor te zorgen dat de ratten (die hij trouwens wel sympathiek vindt) hem niet storen, maakt hij van een paar planken een deksel om de sloep af te sluiten. Het wordt een soort doodskest.

Toch is het, zoals altijd bij Beckett, niet allemaal naargeestig; het absurde heeft ook grappige kanten. Over de planken voor het deksel zegt de man: 'Het is ongelooflijk hoeveel planken ik in mijn leven al heb gevonden, elke keer dat

ik een plank nodig had was er een, ik hoefde maar te bukken.'

Lichtvoetiger is een ander, recent in het Nederlands verschenen werk van de Iers-Franse schrijver. Uitgeverij IJzer publiceerde de roman *Watt*, waarvan Beckett het grootste deel schreef terwijl hij, van 1942 tot 1944, ondergedoken zat in de Vaucluse. Overdag had hij op het platteland genoeg om handen: hoewel hij het niet gewend was en een niet al te goede gezondheid had, werkte hij bijna dagelijks op de boerderij van een bevriende wijnboer. De zware lichamelijke arbeid was niet genoeg om zijn geest uit te putten. Dus schreef hij 'om niet gek te worden'

aan dit manuscript.

Gekte zit er genoeg in *Watt*. De roman kun je lezen als een tragikomische aanval op de rationaliteit. Iets waar Beckett, ook vóór de oorlog al, niet veel mee op had. Hoofdpersoon Watt, alweer een zwervende oude man, is een eenzellige figuur. Op een dag neemt hij de trein om bij een huis aan te komen waar hij gaat werken. Hij treedt in dienst van de geheimzinnige meneer Knott. Op een andere dag zit zijn tijd er daar op, neemt hij de trein terug en komt hij in een gesticht terecht. Daar wordt zijn verhaal, voorzover Watt zich dat herinnert, opgetekend door ene Sam.

Door middel van de logica probeert Watt de situaties waarin hij verzeild raakt, te begrijpen. Over meneer Knott schrijft Beckett onder meer: 'Wat betreft zijn voeten, soms droeg hij aan beide een sok, of aan de ene een sok en aan de andere een kous, of een laars of een schoen of een slof, of een sok en een laars, of een sok en schoen', en zo verder, totdat elke combinatie is benoemd.

Om hierbij zelf niet knettergek te worden, kun je het beste hele stukken hardop voorlezen. Pas dan hoor je de klank en het ritme van de tekst – en hoe goed de vertaler deze heeft weten te behouden. Dan ook realiseer je je beter hoe

ontroerend deze Watt is, met zijn bij voorbaat verloren strijd om de wereld te begrijpen.

Wineke de Boer

★★★★☆
Eerste liefde

Samuel Beckett
Vertaald uit het Frans door Martine Vosmaer en Karina van Santen
Atlas; 94 pagina's; € 17,90
ISBN 90 4500 703 8

★★★★☆
Watt

Samuel Beckett
Vertaald uit het Engels door Onno Kusters
IJzer; 250 pagina's; € 22,50
ISBN 90 7432 887 3

Vertaalprijs

Onno Kusters (1962) heeft voor zijn vertaling van Samuel Beckett's *Watt* de eerste Filter Vertaalprijs gekregen. De prijs, groot € 1000,-, is ingesteld door uitgeverij Vantilt en het vertaaltijdschrift *Filter* en zal voortaan jaarlijks worden toegekend voor de meest bijzondere vertaling van het jaar daarvoor.

Samuel Beckett
Foto ANP

De jury prijst de vertaling van *Watt* als een 'moedige uitgave' in een steeds meer door commercie voortgedreven literair klimaat. De vertaler wordt geprezen om zijn inventiviteit, creativiteit en durf bij een zeer moeilijk te vertalen roman. Kusters promoveerde in 1999 op het rusteloze einde in het verhalend proza van James Joyce, en schreef proza en poëzie.

Zwervende oude mannen die zich schikken in hun lot. Foto Joost van den Broek / de Volkskrant